

*Ivan Teodorović**

*Dragomir Vojnić***

LJUDMILA VLADIMIROVNA TJAGUNJENKO

04.09.1927. – 21.12.2010.

Vijest o smrti naše drage Ljudmile Tjagunjenko zatekla nas je u iznenađenju i ostavila u velikoj tuži.

S Ljudmilom smo surađivali više desetljeća. Naša suradnja započela je od samih početaka znanstvene razmjene naših dviju Akademija i dakako naših Instituta.

Pamtimo Ljudmilu, ili Ljusku kako smo je zvali odmilja, kao dobroga duha naše suradnje i kao znanstvenicu koja je svojom znatiželjom i aktivnim stavom u razmjeni iskustava dala veliki doprinos uzajamnim naporima u traženju bitnih ekonomskih paradigmi razvitka socijalističkih ekonomija općenito, jednako kao i u pronalaženju zajedničkih crta i specifičnosti jugoslavenskoga pristupa i onoga sovjetskoga.

U toj su suradnji mnogo godina sudjelovali brojni ruski ekonomisti. Neki su od njih u toj suradnji odigrali posebnu i sasvim iznimnu ulogu, a jedna od takvih bila je Ljudmila Tjagunjenko. Ona je u toj suradnji imala, u bukvalnom smislu te riječi, pionirsku ulogu i u tijeku mnogih godina postala je živa legenda te suradnje. To se najbolje može vidjeti iz brojnih radova koje je za vrijeme te suradnje objavila. Veoma je bio zapažen njen referat koji je u povodu obilježavanja pedesete obljetnice Ekonomskoga instituta Zagreb priredila za međunarodni znanstveni skup održan u Zagrebu u prosincu godine 1989.

* I. Teodorović dr. sc., znanstveni savjetnik u Ekonomskom institutu, Zagreb i glavni i odgovorni urednik časopisa *Ekonomski pregled* (iteodorovic@eizg.hr).

** D. Vojnić, znanstveni savjetnik, emeritus Ekonomskog instituta, Zagreb i počasni član Predsjedništva Hrvatskog društva ekonomista i počasni urednik *Ekonomskog pregleda*.

Veliko zanimanje što ga je Ljudmila Vladimirovna Tjagunjenko pokazala za pojavu i za probleme razvitka samoupravnoga socijalizma nije nimalo slučajno, a to pokazuje i samo letimičan pogled na njen život. Ljudmila je svoj život provela u tri različite faze socijalizma. Njeno rođenje i prva mladost i obrazovanje dogodili su se u najružnijoj fazi realnoga socijalizma. Ta je faza uslijedila poslije propasti Lenjinovoga NEP-a, a to je zapravo ona faza u kojoj je u ozračju svega onoga što se stavlja pod zajednički nazivnik „Staljinizam”, dominantnu idejnoteorijsku ulogu imao antitržišni dogmatizam.

Posljedica je dogmatizma te vrste, već po prirodi stvari, bila ograničavanje i drugih sloboda, osobito ljudskih prava i sloboda. Takvo u osnovi ne samo nedemokratsko, nego i nedovoljno humano ozračje nije odgovaralo mladoj Ljudmili Tjagunjenko. Sjećamo se njenih dojmova iz toga vremena, o kojima nam je u mnogim godinama druženja i prijateljevanja govorila.

Ljudmila je dobila roditeljski odgoj koji se zasnivao na poštovanju nekih osnovnih načela kršćanske civilizacije - a to osobito znači ljubav, a ne mržnju; toleranciju, a ne isključivost; oprost, a ne osvetu i sve ostale općepoznato što je s time povezano i što je izraženo u humanističkom svjetonazoru i djelovanju. Takve su svjetonazorske karakteristike Ljudmilu krasile cijeloga njenoga života i zato su je voljeli i poštovali svi oni koji su je poznavali. Sve to objašnjava i veliko zanimanje što ga je ona u vrijeme Hruščova i njegovih reformi pokazivala. Ljudmila je u ranoj fazi razvijanja samoupravnoga socijalizma odlučila svoju znanstvenu karijeru i profesionalnu ambiciju povezati s tim novim fenomenom koji je sve više privlačio pozornost i svjetske znanosti i svjetske politike. Ona je prva među ruskim ekonomistima naučila naš jezik, pa joj je to omogućilo i neposredne kontakte s našim ekonomistima znanstvenicima.

Ljudmila je pripadala onoj skupini ruskih ekonomista koji su se veoma veselili promjenama koje su morale uslijediti zbližavanjem Tita i Hruščova. Te su promjene morale označiti kraj antitržišnog dogmatizma i početak postupnoga uvođenja tržišta, radničke demokracije i samoupravljanja. Kada Hruščov zbog događanja na poznatom novembarskom plenumu godine 1962. (u pripremi kojega su sudjelovali i neki hrvatski ekonomisti) nije uspio, Ljudmila je vjerojatno bila među onima koji su tim događajem bili najviše pogođeni.

No, pokazalo se da je i ta Hruščovljeva žrtva urodila nekim plodovima. Nije se rodio samoupravni socijalizam, ali je s političke scene praktično nestao i antitržišni dogmatizam.

Znanstvenici su se u okviru svojih reformskih istraživanja počeli sve slobodnije uključivati u istraživanja različitih opcija razvitka tržišta. Ljudmila je tu novu situaciju nastojala maksimalno iskoristiti. Posebno su joj se dobre šanse otvorile uključivanjem u Institut za istraživanje međunarodnih ekonomskih i političkih odnosa Akademije znanosti SSSR-a, na čelu kojega je direktor bio akademik

Oleg Bogomolov, koji je inače bio na čelu kolone ruskih ekonomista reformatora. Ljudmila je uz punu podršku akademika Bogomolova, u relativno kratko vrijeme okupila oko sebe skupinu mladih ekonomista i velikim ih je entuzijazmom usmje-rivala na istraživanje problema razvijanja modela samoupravnoga socijalizma kao ekonomske ali i društvene paradigme.

U okviru unapređivanja problematike veće učinkovitosti i posebno uloge znanosti i znanstveno-tehnološkoga napretka svojim je kritičkim pogledima poticala otvaranje novih prostora za naš zajednički znanstveni rad i za ocjenjivanje privrednih reformi u našim zemljama.

Ljudmila je bila česti gost u vodećim institutima na ovim našim prostorima. Osobito je tijekom godina postala omiljena u Ekonomskom institutu Zagreb. U toj su je sredini svi tretirali kao svoju i ona se u toj sredini osjećala kao kod kuće.

Pamtit ćemo našu Ljusu po njenoj mudrosti, ali i po stvaralačkoj kritičnosti, što je tako uspješno prenosila na suradnike svoga odjela i šire.

Dalekovidnost Ljuse očitovala se i u okupljanju mladih i mlađih istraživača i u njihovom uključivanju u naše razmjene, savjetovanja i znanstvene radove. Većina je njenih suradnika savladala naš jezik, a to je omogućivalo praćenje naših radova i izravnu razmjenu mišljenja. Time je stvorila osnove za neprekidnost naše suradnje i za ostvarivanje prijateljskih odnosa među našim istraživačkim timovi-ma - što gajimo i danas. Naša su obveza i zalog budućoj suradnji upravo pristup i osnova koju je Ljusa otvorila i brižno razvijala.

Ponosni smo na činjenicu da smo imali sreću i priliku upoznati tako izvan-rednu osobu i kao znanstvenicu i nadasve kao čovjeka. Obveza nam je da taj duh suradnje i značajne znanstvene doprinose i dalje gajimo i razvijamo.